

Sygn. akt III AUa 779/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Lena Jachimowska SSA Antonina Grymel

po rozpoznaniu w dniu 15 stycznia 2013r. w Katowicach

sprawy z odwołania E. P. (E. P.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o emeryturę

na skutek apelacji ubezpieczonego E. P.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Częstochowie

z dnia 28 lutego 2012r. sygn. akt IV U 5/12

oddala apelację.

/-/SSA L.Jachimowska /-/SSA M.Procek /-/SSA A.Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 779/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie oddalił odwołanie ubezpieczonego E. P. od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 10 listopada 2011 roku odmawiającej mu prawa do emerytury.

Sąd Okręgowy na podstawie akt rentowych oraz oświadczenia ubezpieczonego ustalił, że E. P. urodził się (...), wniosek o emeryturę złożył w dniu

29 września 2011r. Organ rentowy uznał za udowodnione na dzień 1 stycznia 1999r. okresy składkowe i nieskładkowe w wymiarze 31 lat, 4 miesięcy i 10 dni, w tym w szczególnych warunkach w wymiarze 3 lat i 7 miesięcy. Ubezpieczony nie przystąpił do Otwartego Funduszu Emerytalnego. Ubezpieczony składając wniosek o emeryturę wskazał, iż pozostaje

w zatrudnieniu, a rozwiązanie umowy nastąpi po przyznaniu emerytury. Ubezpieczony nie rozwiązał stosunku pracy z pracodawcą, u którego był zatrudniony w ramach stosunku pracy w dacie złożenia wniosku, ani w dacie wydania zaskarżonej decyzji i wyrokowania w sprawie.

Dokonując rozważań prawnych Sąd Okręgowy powołał się na treść art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), uznając, że nierozwiązanie przez ubezpieczonego stosunku pracy wyłącza możliwość przyznania wnioskowanego świadczenia.

W uzasadnieniu Sąd pierwszej instancji wskazał, że przepis art. 184 powołanej ustawy umożliwia przejście na emeryturę ubezpieczonym, którzy przed wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS spełnili warunki stażowe, a następnie osiągnęli wymagany wiek. Ubezpieczony wiek emerytalny osiągnął w toku postępowania odwoławczego.

Przy czym Sąd ten podkreślił, że w celu uzyskania prawa do świadczenia konieczne jest jednak spełnienie dalszych przesłanek określonych w ust. 2 tego artykułu. Przepis ten wymaga m.in. od ubezpieczonego będącego pracownikiem rozwiązania stosunku pracy. Ubezpieczony zarówno w dacie złożenia wniosku, wydania zaskarżonej decyzji, jak i wyrokowania, nieprzerwanie pozostawał w stosunku pracy.

Sąd Okręgowy podniósł również, że rozpoznając odwołanie od zaskarżonej decyzji orzeka o zasadności takiej decyzji pod kątem prawa do wnioskowanego świadczenia.

W sytuacji nierozwiązania przez ubezpieczonego stosunku pracy nawet ustalenie, iż w spornym okresie wykonywał pracę w warunkach szczególnych przez ponad 15 lat, skutkowałoby oddaleniem odwołania. W związku z powyższym Sąd Okręgowy nie przeprowadzał postępowania dowodowego w celu ustalenia charakteru pracy ubezpieczonego w spornym okresie, z uwagi na jego bezprzedmiotowość.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

W apelacji od zaprezentowanego rozstrzygnięcia ubezpieczony wniósł o jego uchylenie i przyznanie mu prawa do emerytury.

Ubezpieczony zarzucił Sądowi pierwszej instancji, że nie przeprowadził postępowania dowodowego w zakresie ustalenia wykonywania przez niego pracy w warunkach szczególnych przez ponad 15 lat, a swoje orzeczenie oparł jedynie na nierozwiązaniu przez ubezpieczonego stosunku pracy. Skarżący podniósł, że rozwiązanie przez niego stosunku pracy, przy obecnej odmowie prawa do emerytury skutkowałoby pozostaniem bez żadnych środków finansowych. Przy czym podkreślił, że z chwilą uznania wykonywania pracy w warunkach szczególnych, stosunek pracy zostanie przez niego rozwiązany w terminie natychmiastowym.

Nadto wskazał, że organ rentowy nie uznał za pracę wykonywaną w warunkach szczególnych zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...)

od 1.03.1977 r. do 25.11.1981 r. i od 8.03.1984 r. do 30.04.1992 r. , pomimo przedłożenia świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach wystawionego przez (...), z którego wynika, że był zatrudniony na stanowisku ślusarza urzędzeń

i konstrukcji metalowych.

Następnie w piśmie procesowym z dnia 11 stycznia 2013 r. apelujący wskazał, iż w dniu 4 stycznia 2013 r. rozwiązał stosunek pracy.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji jako własne, uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze przewidziane jest w art. 32 tej ustawy, zawartym w rozdziale 2 działu II ustawy dotyczącym ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. Przepis ten w ust. 4 stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo

do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepisy dotychczasowe to rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), wydane na podstawie art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r.

o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

Trzeba zatem wskazać, że przepis § 4 tegoż rozporządzenia RM stanowi, iż pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w Wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące przesłanki:

- 1) osiągnął wiek 60 lat,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, tj. 25 lat pracy, w tym co najmniej 15 lat pracy wymienionej w Wykazie A.

Zgodnie zaś z normą § 2 ust. 1 cyt. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych

w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Zatem warunkiem koniecznym jest wykazanie przez wnioskodawcę (art. 6 k.c.), że w okresie co najmniej 15 lat wykonywał pracę - stale i w pełnym wymiarze czasu pracy - na stanowisku pracy wymienionym w wykazie A.

W myśl natomiast art. 46 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach prawo do emerytury na warunkach określonych w art. 29, 32, 33 i 39 przysługuje również ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

- nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa;
- warunki do uzyskania emerytury określone w tych przepisach spełnią do dnia 31 grudnia 2008 r.

Nie ulega wątpliwości, iż ubezpieczony nie spełnił do dnia 31 grudnia 2008 r. warunku wieku 60 lat, stanowiącego przesłankę nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 i art. 32 cyt. ustawy.

Odnosnie do drugiej przesłanki, to po skreśleniu - od dnia 16 września 2005 r.

na mocy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy - Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 167, poz. 1397

z późn. zm.) - punktu 3 w ustępach pierwszych art. 46 i 50 nie ma już wątpliwości, czy przesłankę rozwiązania stosunku pracy należy traktować jako warunek nabycia prawa, czy też jako warunek jego realizacji. Jeżeli więc przesłanki nabycia prawa do świadczeń z art. 29,

art. 32, art. 33, art. 39 i art. 40 (tj. wiek i staż), zostaną spełnione do dnia 31 grudnia 2008 r., to stosunek pracy może być rozwiązany także po tej dacie, ale przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego (60/65 lat). Przy czym, ustalając prawo do emerytury na podstawie art. 29, przesłankę stwierdzenia całkowitej niezdolności do pracy należy

rozumieć w ten sposób, że niezdolność ta ma powstać, a nie zostać orzeczona, przed 1 stycznia 2009 r., natomiast warunki określone w ust. 2 tego artykułu muszą być spełnione w okresie poprzedzającym zgłoszenie wniosku o świadczenie (wyjaśnienia Prezesa ZUS z dnia 17 maja 2007 r., SE n 6110-11/07). Por. też wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2006 r., I UK 229/05 (OSNPUSiSP 2007, Nr 7-8, poz. 110) dotyczący przypadku sprzed uchylenia punktu 3 w ust. 1 art. 46.

W ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych istnieje również inny przepis określający uprawnienia ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, a mianowicie art. 184. Zgodnie z brzmieniem ust. 1 tego artykułu tym właśnie ubezpieczonym przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

W myśl ust. 2 emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem. Przepis ten ma charakter przejściowy, bowiem zawarty został w rozdziale 2 działu X ustawy zawierającym przepisy intertemporalne. Dotyczy on wyłącznie tych ubezpieczonych, którzy w dniu wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych już legitymowali się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym - a w tym wymaganym okresie pracy w warunkach szczególnych, lecz nie osiągnęli wieku emerytalnego. Natomiast art. 32 i art. 46 ust. 1 ma zastosowanie do ubezpieczonych, którzy chociażby jeden z tych okresów osiągnęli po dniu wejścia w życie przywołanej ustawy, nie później niż do 31 grudnia 2007 r.

Rację ma zatem Sąd Okręgowy, że ubezpieczony – wobec nierozwiązania stosunku pracy – nie spełnił jednego z ustawowych warunków jego nabycia. W ocenie Sądu drugiej instancji nie ma wątpliwości, iż przesłankę rozwiązania stosunku pracy należy traktować jako warunek nabycia prawa, a nie jako warunek jego realizacji.

Trzeba również wskazać, iż zgodnie z normą art. 83 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) organ rentowy wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw dotyczących ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Od decyzji takich, na podstawie art. 83 ust. 2 cyt. ustawy przysługuje odwołanie do właściwego sądu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, funkcja przepisu art. 83 ust. 1 pkt 4 cyt. ustawy sprowadza się do usunięcia stanu niepewności, który mógłby wystąpić w relacjach dotyczących ubezpieczeń społecznych.

Cel tego przepisu jest zatem jasny.

Tak więc, norma przyjęta w jego treści legitymuje odwołującego się do wystąpienia z żądaniem mającym na celu usunięcie tego stanu niepewności.

Zakładając, zatem, że w postępowaniu przed organami rentowymi miały (na mocy art. 95 cyt. ustawy o z.e.p. oraz art. 180 k.p.a.) i nadal mają (na podstawie art. 123 cyt. ustawy z dnia 13 października 1998 r. i art. 124 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) posiłkowe zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, przy uwzględnieniu art. 104 k.p.a., to należy przyjąć,

że decyzją administracyjną, jest jednostronna czynność posiadająca odpowiednią formę prawną i określająca konsekwencje stosowanej normy prawnej w odniesieniu do konkretnie oznaczonego adresata w sprawie indywidualnej.

Istotnym elementem decyzji, jako przejawu woli organu administracyjnego, jest stanowcze rozstrzygnięcie sprawy objętej wnioskiem wszczynającym postępowanie.

Inaczej mówiąc, decyzja administracyjna - zgodnie z art. 104 k.p.a. - rozstrzyga sprawę co do jej istoty w granicach żądania określonego przez strony.

Natomiast rozstrzyganie w postępowaniu administracyjnym polega na zastosowaniu obowiązującego prawa do ustalonego stanu faktycznego sprawy administracyjnej.

W ten sposób organ administracji publicznej realizuje cel postępowania administracyjnego, jakim jest urzeczywistnienie obowiązującej normy prawnej w zakresie stosunków administracyjno-prawnych, gdy stosunki te tego wymagają. Stosownie do tego celu postępowania administracyjnego, jak i istoty decyzji administracyjnej można odróżnić podstawę faktyczną i podstawę prawną decyzji administracyjnej. Podstawę faktyczną stanowią dokonywane przez organ administracji publicznej ustalenia faktyczne, a podstawę prawną stanowią te przepisy prawne, które organ przyjął w danym wypadku za obowiązujące i zastosował w swym orzeczeniu (M.Jaśkowska, A.Wróbel, Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, Zakamycze, 2000 r.).

Jednocześnie należy zauważyć, że postępowanie sądowe w sprawach dotyczących ubezpieczenia rentowego wszczynane jest w rezultacie odwołania wniesionego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ma więc ono charakter odwoławczy. Jego przedmiotem jest ocena zgodności z prawem - w aspekcie formalnym i materialnym - decyzji wydanej przez organ rentowy na wniosek ubezpieczonego lub z urzędu. Jest zatem postępowaniem kontrolnym. Badanie owej legalności decyzji i orzekanie o niej jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydawania decyzji. Mówiąc inaczej - o zasadności przyznania lub odmowy przyznania świadczenia decydują okoliczności istniejące w chwili ustalania do niego prawa. Postępowanie dowodowe przed sądem jest postępowaniem sprawdzającym, weryfikującym ustalenia dokonane przez organ rentowy

Przedstawione rozważania opisują relację pomiędzy: żądaniem wniosku, przedmiotem rozpoznania w postępowaniu administracyjnym przed organem rentowym (zakończonym wydaniem decyzji) oraz postępowaniem sądowym (sprowadzającym się do badania jej legalności).

Rację ma zatem Sąd Okręgowy, że ubezpieczony w dacie wydania zaskarżonej decyzji – wobec nierozwiązania stosunku pracy – nie spełnił jednego z ustawowych warunków nabycia opisanej emerytury.

Oceny tej nie zmienia okoliczność, iż na mocy art. 1 ustawy z dnia 11 maja 2012 r.

o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2012 r., poz. 637) dokonano zmiany przepisu art. 184 ust. 2 poprzez rezygnację z opisanego warunku nabycia prawa do emerytury, w postaci rozwiązania stosunku pracy w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Trzeba mieć bowiem na względzie, iż skoro organ rentowy w zaskarżonej decyzji z dnia 10 listopada 2011 r., odmówił ubezpieczonemu przyznania prawa do spornego świadczenia nie tylko z powodu nierozwiązania stosunku pracy, lecz również ze względu na niewypełnienie przesłanki w postaci dysponowania wymaganym piętnastoletnim stażem pracy w szczególnych warunkach, to brak było podstaw do odstąpienia od analizowanej wcześniej zasady badania legalności decyzji na dzień jej wydania.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, skoro kwestionowana była przez organ rentowy przesłanka szczególnego stażu emerytalnego, to po zmianie przepisów (ubezpieczony rozwiązał stosunek pracy po zmianie prawa), brak podstaw do zastosowania normy art. 316 k.p.c. (kształtującej regułę, iż podstawa rozstrzygnięcia jest stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy), gdyż zastosowanie przyjętej w niej dyspozycji wypaczałoby –

w okolicznościach niniejszej sprawy - charakter postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i prowadziłyby do jaskrawego pominięcia odrębności tego postępowania poprzez całkowite pozbawienie znaczenia postępowania administracyjnego poprzedzającego postępowanie sądowe. Opisaną w jego treści zasadę można by zastosować, jedynie w sytuacji, kiedy organ rentowy nie kwestionował pozostałych przesłanek warunkujących nabycie prawa do świadczenia emerytalnego, a rozwiązanie stosunku pracy

w trakcie trwania procesu (bądź zmiana przepisu w tym zakresie) byłoby spełnieniem się ostatecznie z przesłanek prawa do świadczenia (por. między innymi wyroki z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPiUS 1999, Nr 5, poz. 181; z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005, Nr 3, poz. 43; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 152/04, OSNP 2005, Nr 17, poz. 273; z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293).

Jednocześnie należy podnieść, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, sprowadzające się do twierdzenia, że ubezpieczony nie może uzyskać ustalenia przez sąd okresów ubezpieczenia dla celów ustalenia uprawnień z ubezpieczenia społecznego ani dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym postępowaniu (por. między innymi uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2001 r., III CZP 46/01, OSNC 2002 Nr 7-8, poz. 85, z dnia 17 czerwca 1987 r., III PZP 19/87 OSNCP 1988 nr 10, poz. 132 i z dnia 3 listopada 1994 r., I PZP 45/94 OSNAPiUS 1995 Nr 6, poz. 74 oraz wyroki z dnia 4 listopada 1971 r., I PR 344/71 OSNCP 1972 Nr 5, poz. 89, z dnia 1 grudnia 1983 r., I PRN 189/83, OSNCP 1984 Nr 7, poz. 121, z dnia 17 grudnia 1997 r., I PKN 434/97 OSNAPiUS 1998 Nr 21, poz. 627 i z dnia 23 lutego 1999 r., I PKN 597/98, OSNAPiUS 2000 Nr 8, poz. 301).

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podtrzymuje to stanowisko, uznając, że wydawanie przez sądy pracy i ubezpieczeń społecznych orzeczeń ustalających jest w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego niedopuszczalne.

Konkludując, Sąd drugiej instancji uznał apelację za bezzasadną i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.

/-/SSA L.Jachimowska /-/SSA M.Procek /-/SSA A.Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek